

Kloosterkerk, Den Haag
Jezus Sirach 1,1-5 en Matteüs 7,24-29
10 juni 2018 – ds Rienk Lanoooy

Gebeden, stil gebed en Onze Vader

'Ik vind u altijd aan mijn zijde' liet de dichter ons zingen en misschien zongen we die woorden wel uit volle borst mee want zo kunnen we de dagen en nachten die ons gegeven zijn ervaren: dat U zich aan onze zijde bevindt. Of hielden we toch onze adem even in, vielen we stil omdat er zich wel van alles aan onze zijde bevindt, maar wij niet goed weten of U in dat alles te ontwaren valt. Wat kan een mens zich dan soms alleen voelen ongekend en onbegrepen en daarom bidden wij U: <i>Heer, ontferm U...</i>	Hoeveel mensen we ook aan onze zijde hebben het kan lijken alsof ons leven als los zand aan elkaar hangt dan is er niemand die ons kent zoals wij werkelijk zijn, en wij zijn vaak niet zoals iedereen ons kent. Maar soms is er iemand die – misschien maar voor even - voor ons vaste grond onder de voeten is dan prijzen wij onzelf gelukkig en is het niet tevergeefs dat wij U bidden: <i>Heer ontferm U...</i>	Zij aan zij zouden we moeten staan om de vraagstukken van deze wereld het hoofd te bieden maar hoe lastig is dat? Te midden van alle belangen kennen we vooral ons eigenbelang onze hoge dunk is vooral eigendunk en de liefde voor de ander moet wedijveren met onze eigenliefde; of is er reden tot hoop dat wij het tij kunnen keren de kop niet in het zand steken ook daarom zijn we hier om te horen van een andere wereld en om die tot leven te brengen en daarom bidden wij U: <i>Heer, ontferm U...</i>
---	--	--

Bij de lezingen

Zand en zee, we zijn er in Den Haag mee vertrouwd. Ook de bijbel kent verhalen waarin die elementen een rol spelen. Daarom klinken hier later deze zomer waterverhalen, die passen bij de tentoonstelling Zondvloed Nu die over een kleine twee weken wordt geopend. Vandaag is het zand dat de klok slaat, met de sculpturen op het Lange Voorhout. In de bijbel staat 'zand' voor een oneindige hoeveelheid of voor vergankelijkheid. En die twee komen resp. voor in de lezingen, eerst uit het deuterocanonieke boek 'Wijsheid van Jezus Sirach' en in een gelijkenis waarmee Jezus, bij Matteüs, de Bergrede afsluit.

Preek

Bij de parabel van het huis op de rots en het huis op het zand moet ik altijd enige weerstand overwinnen vanwege het beeld dat er gebruikt wordt: rots is goed, zand is slecht. Ik moet bekennen dat ik eigenlijk wel van zand houd. Dat heeft voor mij niet zozeer te maken met dat typisch Haagse onderscheid tussen zand en veen, waarbij van oudsher wonen op het zand een streepje voor had. Het ligt eerder aan het materiaal zelf. Het is prettig zand door je handen te laten gaan, er in te lopen aan de vloedlijn. En het nodigt altijd uit om er een vorm in aan te brengen: van het aloude zandtaartje in de zandbak, een levensgroot hart op het strand tot de sculpturen die deze dagen op het Voorhout te zien zijn.

En tegelijkertijd is er het besef: wat ooit in de zandbak, op het strand en wat nu op het Voorhout gemaakt wordt, houdt geen stand. Wind, water en droogte doen vroeg of laat hun afbrekende werk. En toch: monter loopt het kind (wellicht ook het kind in ons) telkens weer met zijn schepje naar de branding om daar vóór het opkomend tij toch weer zijn zandkasteel te bouwen in de wetenschap dat het binnen een aantal uren verzwolgen zal zijn. We weten van deze vergankelijkheid en toch vergaat ons blijkbaar niet de lust om telkens weer iets nieuws te maken. Of zou het juist deze vergankelijkheid zijn die ons aanspreekt, alsof ze ons voor even bevrijdt van de last van bestendigheid, van alles wat maar blijft en blijft: de consequenties van onze woorden en daden, de hardheid van de feiten, dat lange verleden dat zich, ook in de gedaante van wat minder mooi is, altijd weer aan ons opdringt. 'Slechts dit wordt de goden ontzegd: de macht om het verleden te herscheppen', zeiden de oude Grieken al (Aristoteles).

Op het Voorhout is deze dagen een zandsculptuur van de Ier Fergus Mulvany te zien. Hij prijst er de tolerantie mee, die zo typisch voor Nederland is, of misschien moeten we er bij zeggen: was. En, voegt hij er aan toe, ik doe dat in een vorm die tijdelijk is. Ze gaat voorbij. Mijn werk is straks alleen nog maar een herinnering of een foto. Niemand kan deze sculptuur kopen, vasthouden, voor zichzelf claimen, net als tolerantie: die is niet te koop. Je kunt haar alleen in ere houden.

Voor dat zand is dus wel wat te zeggen: je kunt er op/mee bouwen, in de wetenschap dat het niet voor altijd is en... daar toch niet bang voor zijn. Hoe prettig zou dat zijn? Want er zal toch hier wel iemand zijn die dat bij zichzelf herkent: dat je juist wel de angst kent vanwege het besef dat alles van voorbijgaande aard is. Op de bouwplaats van je leven is er voortdurend

beweging: wat vandaag stevig in aanbouw is, kan morgen wankel en instabiel te zijn. Je baan, je relatie, je gezondheid, de goede band die je met een vriend(in) dacht te hebben, de hoop dat je kind, je broer/je zus het leven aankan. En als de dingen in je leven omslaan, dan kunnen de grondvesten trillen en de bodem onder je voeten wijken. Je zoekt houvast, terwijl je hand in de leegte tast.

Niet verwonderlijk is het daarom dat je dan soms geneigd bent het huis van je leven wat steviger te willen bouwen met nog dikkere muren, hogere wanden, een solide dak om wat je niet bevalt buiten te houden. We verzekeren ons suf tegen alles wat er maar mis kan gaan; waar reizen en het onbekende avontuur ooit iets met elkaar te maken hadden, wordt het nu beheerst door een controledwang om maar niets aan het onbekende over te laten. Je kunt je, zo las ik, verzekeren tegen

kidnapping, tegen buitenaardse wezens, een verregende vakantie, en ja... je kunt zelfs je huwelijksjubileum verzekeren. Voor de goede orde... dat betekent niet dat je je (al) kunt verzekeren voor zoveel jaren huwelijkstrouw, maar hoogstens tegen het niet doorgaan van het feestje.

Te midden van alle onzekerheid bouwen de extremen grotere huizen, met dikkere muren. Rotsvaste overtuigingen in geloof en politiek schreeuwen om aandacht, weten zonder aarzelen wat God wil, wat het volk wil, wat en wie er wel mag zijn en wie/wat niet. Maar vreemd genoeg maakt de zekerheid van zo'n steviger huis onze angst niet kleiner, ze maakt haar alleen maar groter en ze zet zich vast in onze ziel.

Maar we weten ook: geen muur zo hoog, of vroeg of laat valt hij om, ook die van ons eigen gelijk. Of dat van een ander. Zo verging het – letterlijk – de muur van Berlijn en in Korea kijken ze vooruit naar de top van komende week. En ja, je kunt je bijna niet voorstellen dat in dat nagenoeg onwrikbare huis van tientallen jaren gevestigde orde enige beweging komt, maar soms gebeurt het zomaar. Dan werken zorgvuldig opgebouwde strategieën, doortimmerde ideologieën, goed doordachte vijandsbeelden en gekoesterde angst voor het vreemde niet meer. *En de regen viel, de stromen zwollen aan, de wind trok aan, en beukten op het huis, en het stortte in en zijn val was groot,* vertelt de parabel.

Waarop bouw ik dan mijn huis? Dat is toch de vraag die het verhaal stelt. En Jezus zegt: iedereen die mijn woorden hoort én ze doet, die zal gaan lijken op een verstandig mens die zijn huis op de rots bouwde. En dus komt het er op aan om te weten wat die woorden vertellen. En dat staat in de Bergrede, want dat is waar deze kleine gelijkenis het slot van vormt alsof er mee gezegd wil zijn: tenslotte balt alles zich samen tot twee alternatieven. Dat komt wel vaker in de bijbel voor, zo'n slot. Aan het einde van de boek Deuteronomium vat Mozes de gehele wet nog eens samen in de keuze tussen twee mogelijkheden: die tussen leven en dood, zegen en vloek. En hij roept het volk Israël op: Kies dan voor het leven! (Deuteronomium 30,19). En Jezus doet als een tweede Mozes daar op de berg, hetzelfde: je kunt mijn woorden van leven horen én doen, of je kunt ze horen én niet doen.

Woorden uit de Bergrede zijn het. Ze beginnen ermee armen en treurende zalig te spreken, net als zij die zoeken naar gerechtigheid en vrede, ook als hun zoektocht niet loont of zij worden beschimpt. Woorden die wortelen in de wet van Mozes, de tien Woorden, maar dan zo uitgelegd dat ze de grenzen van wat we redelijk vinden vaak verregaand overschrijden: dat doden al met woorden en blikken kan beginnen, begeren met de ogen, dat naastenliefde heel wat lijkt, maar niettemin slechts het begin is van de weg naar liefde voor de vijand, dat alles wat we bezitten ons in de weg kan zitten om zorgeloos te leven als de vogels in de lucht en de bloemen op het veld. En dat we dat vreemde, zorgeloze bestaan ook nog zullen uitdragen omdat we het licht van de wereld en het zout van de aarde zijn.

Dat is dus het fundament: Deze woorden uit een zo andere wereld horen én ze doen, een wereld die zich er niet om beijvert eerst je eigen huis zo stevig mogelijk op te trekken voordat je bekommert om het huis van de ander, een wereld die niet leeft van onze zelfgemaakte zekerheden, een wereld die niet poneert, maar vraagt om een luisterhouding: hoe versta ik deze woorden zo dat ze deel gaan uitmaken van wie ik ben, wat ik doe en laat, vind en kies, maak en verwerp.

Ja, en dan sta je uiteindelijk voor een vreemde paradox, zoals een goede parabel in de bijbel dat toch altijd weer voor elkaar krijgt: wat het verhaal 'bouwen op de rots' noemt, betekent in eerste instantie dat onze eigen heilige huisjes omver moeten. Het stelt vragen bij onze zorgvuldige opgebouwde zekerheden, onze dogma's, onze aannames. Het meent dat wat wij rotsen noemen eerder drijfzand is en wishful thinking. En het vertelt dat wat wij moeilijk vinden, misschien wel onhaalbaar, waar ons het lef voor ontbreekt en wat we een zwakbod vinden, dat dat het ware, blijvende onderdak geeft aan je leven.

Wijsheid noemt het boek Wijsheid van Jezus Sirach dat, goddelijke wijsheid. Ze gaat ons verstand te boven, zoals wij ook niet de zandkorrels aan de zee, noch de druppels van de regen tellen kunnen. Maar de essentie van de parabel is dan ook niet dat je woorden van Jezus hoort en hen snapt, om over te gaan tot de orde van de dag, maar dat je hen hoort én doet. Het is praktische wijsheid: al doende ga je er misschien iets van begrijpen, zoals dat misschien wel geldt voor alles wat we hier in dit huis doen, ook als we straks het Avondmaal vieren. Helemaal begrijpen doe je het misschien wel nooit, en het ziet er ook vrij zinloos uit, zo'n wandeling om een klein stukje brood en een miniem slokje wijn te halen. Maar al doende, ga je er misschien iets van verstaan, van delen, van gemeenschap, van het gewone dat nooit zo gewoon is dat het niets voorstelt, maar dat in het kleine, zwakke het geheim schuilt van de goddelijke aanwezigheid in deze wereld. *The proof of the pudding is in the eating*, zeggen de Britten. Dat moesten we dan ook maar gaan doen: eten en bouwen!

Bronnen:

Ulrich Luz, *Das Evangelium nach Matthäus*, EKK I/1, Mt 1-7, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener 1985

Gebeden

Aan deze tafel
ontvangen wij
de goede gaven
van brood en wijn
tastbare tekenen
dat U bemoedigend
aanwezig wil zijn
in ons leven.

Daarom bidden wij
dat wij even bemoedigend
voor onszelf
als voor anderen
in het leven staan
bouwend
aan het huis van de wereld
op de harde rots
van de zachte krachten

en bidden wij
voor wie
dat huis zoeken
om in te schuilen
in beslag genomen
door de zorgen
van het bestaan
door het verdriet
om een gemis
of de twijfel die knaagt.

Aan deze tafel
delen wij
van uw goede gaven
van brood en wijn.

Daarom bidden wij
voor wie leven moeten
met gebrek,
gebrek aan
voedsel en vrede
rust en recht
huis en werk.

Dat wij
onze mededeelzaamheid
niet beperken
tot wie al bij ons hoort
maar haar verspreiden
zonder aanzien des persoons
als uw zoon
Jezus Messias.

Aan deze tafel
genieten wij
de goede gaven
van brood en wijn
die ons samenbrengen
hier in uw huis.

Daarom bidden wij
voor allen
die in uw naam
samenkomen
hier in deze stad
of waar dan ook
dat zij dat
in vrijheid kunnen doen.

Daarom bidden wij
voor een opmerkzaam hart
voor wie
ons nodig hebben:
de zieken
en wij noemen de naam van...
de verdrietigen
in het bijzonder...

en in stilte
leggen wij
voor u neer
wat ons persoonlijk
ter harte gaat...

NB! Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan onze preken en gebeden, stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71 ten name van Stichting Kloosterkerk.

U steunt ons werk ermee!